

УДК 37.015,3:7.071.2

**ОСОБИСТІСНИЙ ПІДХІД В ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВІЙ
ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО КЕРІВНИКА ХОРУ**

Іваєва О. І. викладач, голова циклової комісії академічних
хорових дисциплін

Миколаївський коледж культури і мистецтв, Україна, Миколаїв

Сучасний процес інтенсифікації освітнього простору та переорієнтації в сферу компетентнісного професійного ставлення до розвитку особистості вимагає від педагога нових принципів і засобів викладання орієнтованих на особистісний та диференційований зміст. Мистецька освіта в цілому, та музична зокрема спирається на природні задатки особистості та будується на принципі індивідуального підходу до кожного студента. Процес навчання професії диригента складний і багатогранний. Диригування – один з найскладніших видів музичної діяльності, який потребує комплекс фахових та загальнокультурних знань і навичок. Всі спеціальні музичні дисципліни, як показала багатовікова викладацька практика, повинні викладатися лише в індивідуальному порядку, в діалогічному процесі студент – викладач.

Ключові слова: музична освіта, індивідуальний підхід, педагогічний діалог, диригування, керівник хору.

Иваева Е. И., преподаватель, руководитель цикловой комиссии академических хоровых дисциплин, Личностный подход в дирижерско – хоровой подготовке будущего руководителя хора / Николаевский колледж культуры и искусств, Украина, Николаев.

Современный процесс интенсификации образовательного процесса и переориентации в сферу компетентностного

профессионального отношения к развитию личности требует от педагога новых принципов и методов преподавания, которые ориентированы на личностное и дифференцированное содержание. Художественное, в частности, музыкальное, образование опирается на природные задатки личности и строится на принципах индивидуального подхода к каждому студенту. Процесс обучения профессии дирижера сложный и многогранный. Дирижирование – один из самых сложных видов музыкальной деятельности, для которого необходим целый комплекс профессиональных и общекультурных знаний и навыков. Все специальные музыкальные дисциплины, как показала многовековая педагогическая практика, должны проводиться только в индивидуальном порядке, в педагогическом диалоге студент – преподаватель.

Ключевые слова: музыкальное образование, индивидуальный подход, педагогический диалог, дирижирование, руководитель хора.

Ivaieva Olena, Teacher, Head of the Department of Academic Choral Disciplines, Personal approach to conductor - choir preparation of future conductor / Mykolayiv College of Culture and Arts, Ukraine, Mykolayiv.

The modern process of intensification of educational space and reorientation into the sphere of competent professional attitude to the development of personality requires from the teacher new principles and means of teaching oriented to personal and differentiated content. Art education in general, and music in particular, is based on the natural inclinations of the individual and is based on the principle of individual approach to each student. The process of teaching the profession of conductor is complex and multifaceted. Conducting is one of the most difficult types of music activity, which requires a complex of professional and general cultural knowledge and skills. All special music disciplines, as

shown by centuries-old teaching practice, should be taught only individually, in the dialogic process student - teacher.

Key words: music education, individual approach, pedagogical dialogue, conducting, conductor.

Вступ. Сьогодні історично усталені традиції мистецької освіти студентів набувають нового соціокультурного значення. Хоча положення про наявність зв'язку між розвитком особистості та її ставленням до мистецтва стало аксіомою, воно залишається недостатньо обґрунтованим з наукової точки зору.

Експериментальні дослідження, як правило, констатують сам факт його існування, але не розкривають механізмів впливу особистісно орієнтованих технологій навчання на формування особистісної культури, які можна було б інтерпретувати в аспекті педагогічного управління цим процесом.

У музично-педагогічній літературі накопичено досить широкий матеріал, щодо розвитку співочого голосу в хоровому колективі (В. Ємельянов, Е. Духовна, В. Морозов, Д. Огороднов), формування диригентсько-хорових навичок (Г. Вуд, Г. Дехант, В. Живов, К. Кондрашин, Г. Дмитрієвський, М. Колесса), художнього смаку (Т. Ліванова, В. Руднєв, М. ВолошинЮ В. Васильєв, В. Ражіков), інтересу, любові до хорової музики (В. Петрушин, В. Медушевський, Д. Огороднов). Проте, є недостатньою кількістю наукових досліджень та результатів практичної роботи керівників хорів щодо методики застосування особистісно орієнтованих технологій навчання в процесі диригентсько-хорової підготовки майбутніх керівників аматорських хорових колективів.

У практиці диригентсько-хорової підготовки майбутнього диригента хорового колективу використання різновидів технологій

навчання обмежується здебільшого організацією культурного дозвілля, фаховою освітою, набуттям навичок диригентської техніки, підготовкою до естетико-виховної роботи тощо.

У даному контексті представляють інтерес ідеї щодо організації підготовки майбутніх диригентів на основі особистісно орієнтованих технологій навчання, можливостей переносу способів взаємодії з художніми образами в галузь міжособистісного діалогу. Вони ґрунтуються на положенні про важливість у формуванні культури спілкування, педагогічної майстерності фахівця, якої не можна навчитись за підручником або звести до якоїсь суми правил. Її передумова – відвертість самого вихователя, готовність зрозуміти й прийняти дещо нове та незвичне. Саме такі особистісні якості розвиваються під впливом спілкування з художнім твором, що за своєю природою є діалогом, партнерами якого виступають не лише реальні суб'єкти, а й їх образно-художні моделі. Зазначимо, що навчання диригуванню містить у собі безліч специфічних складностей, зумовлених певними особливостями психологічної сфери особистості, які впливають з того, що диригування-це не лише система м'язових рухів, а й складний, багатогранний комплекс факторів, система взаємодії диригента з хором колективом, продуктом якої виступає його звернення до творчих партнерів.

Істотна особливість музики як виду мистецтва полягає в яскраво вираженому емоційному, психофізіологічному характері впливу. Важливою умовою формування професійних якостей і умінь майбутніх диригентів є врахування в процесі диригентсько-хорової підготовки феномена собистісного підходу. Це складний структурний процес взаємопроникнення в мистецтво, що вимагає розгляду будь-якого явища з різних точок зору, а також вироблення спільного підходу до їх вивчення, уміння застосовувати знання з різних галузей

у вирішенні конкретної творчої задачі, формування здатності самостійно проводити творчі дослідження; бажання активно виражати себе в якомусь виді творчості, виявляти незалежність у способі складно організованого пізнання мистецьких явищ.

В системі підготовки майбутніх диригентів особливе місце займає виховання їх музичних смаків. У студентів активно формуються музично-естетичні ідеали, розвиваються здібності оцінювання музичних творів.

Дослідження психологів і конкретний досвід педагогів підтверджує необхідність введення їх у процес дослідницької роботи, стимулювання пошуків нових шляхів, а не використання готових результатів.

Простежуючи чіткий зв'язок між предметами диригентсько-хорового циклу (Хорознавство, Хоровий клас, Диригування, Практика роботи з хором), ми з'ясували, що за монологічною формою студент виступає пасивним суб'єктом спілкування, присутність викладача на заняттях лише включає його в ситуацію діалогу. Педагог, який подає інформацію, не припускає з боку співбесідника будь-якого смислового ставлення до процесу навчання. У цих умовах майбутній фахівець стає проекцією особистісної позиції того, хто передає професійні навички, тобто, переносить на нього те, що фактично є значимим лише для його самого. Тому цю форму особистісного спілкування ми не вважаємо за продуктивну в диригентсько-хоровій підготовці керівника хорового колективу.

Діалогічна форма, на відміну від монологічної, на нашу думку, повинна характеризуватися тим, що з боку викладача має виходити активно організуюче саме спілкування ставлення до студента, а не тільки до предмета, що вивчається. І в цьому факті криються його виховні потенції щодо розвитку особистості. Ми вважаємо, що

майбутній диригент в процесі особистісного діалогу повинен утримувати не тільки свою морально-світоглядну позицію, але й цілісно сприймати відповідну позицію педагога як можливу свою. У цьому моменті викладач для студента виступає у ролі внутрішнього регулятора при засвоєнні диригентсько-хорових знань, вмінь та навичок.

Наші спостереження при засвоєнні предметів диригентсько-хорового циклу, таких, як, Хорознавство, Хоровий клас, Диригування, Практикум роботи з хором, виявили, що на практиці чере з різного роду психологічні причини (побоювання бути висміяним чи осудженим з боку товаришів, посягання на власну самооцінку, очікування відвертих критичних зауважень тощо) метою студента виступає не самовдосконалення, саморозвиток, а самозбереження свого «Я» чи самовиправдання. У цьому випадку він формально сприймає ціннісну позицію педагога, його знання та навички не відзначаються глибиною, самобутністю вони шаблонні, стереотипні. А головне, у майбутнього фахівця невиникає внутрішня полеміка.

Висновки: Все вище викладене дозволяє нам зробити висновок, що застосування особистісного підходу в процесі диригентсько-хорової підготовки сприятиме професійному зростанню майбутнього диригента. У цьому випадку педагог має бути максимально активним щодо застосування новітніх технологій навчання, власне, організовувати, спрямовувати і керувати процесом їх реалізації на практиці, адже це значною мірою впливає на розвиток особистості, сприяє вихованню творчого мислення, пізнавальних інтересів. Тільки те, що самостійно продумано, стає ідейною переконаністю людини, служить справі формування особистості, міцно входить у комплекс професійно значущих знань, умінь і навичок. У підготовці майбутніх диригентів головне полягає не тільки в тому, щоб дати студентам

суму готових знань, передати оптимальний обсяг інформації, але й виробити в них уміння самостійно та творчо застосовувати отримані знання на практиці. Ми вважаємо, що одним із ефективних шляхів практичної реалізації цієї проблеми є застосування особистісно орієнтованих технологій навчання в процесі диригентсько-хорової підготовки майбутніх диригентів, яке сприятиме розвитку у студентів навичок самостійного аналізу музичних творів, індивідуальної естетичної оцінки, створення виконавського художнього образу та його інтерпретації, набуття навичок суб'єкт-суб'єктних стосунків. Адже всі ці якості є вкрай необхідними для забезпечення успіху у їх подальшій роботі з хором.

Таким чином, процес диригентсько-хорової підготовки майбутнього керівника хорового колективу на основі особистісно орієнтованих технологій навчання є узагальнюючим і систематизуючим фактором усієї фахової підготовки студентів до професійної діяльності. Самостійна робота як основний спосіб здобуття знань шляхом усвідомленого засвоєння навчального матеріалу дозволяє формувати адекватне уявлення про майбутню професію, сприяє кращому баченню обраної спеціальності, розкриттю особистісного потенціалу студентів. Оскільки мистецька освіта посідає важливе місце, саме від викладачів диригентсько-хорових дисциплін, їхніх знань, почуття відповідальності за рівень організації навчального процесу, методичної ерудиції залежать теоретична підготовка, практичні вміння, а в кінцевому результаті – кваліфікація майбутнього диригента.

Література:

1. Антонюк, В.Г. (1998). *Традиції української вокальної школи. Микола Кондратюк: наукове дослідження*, Валентина Геніївна Антонюк. Київ, Українська ідея, 148.
2. Амонашвили, Ш.А. (1996). *Размышления о гуманной педагогике*. Москва, 494.
3. Кан-Калик, В.А. (1979). *Основы профессионального педагогического общения*. Грозный, 138.
4. Кан-Калик, В.А. (1990). *Педагогическое творчество*. Москва, Педагогика, 140.
5. Рудницька, О.П. (2002) *Педагогіка: загальна і мистецька*. Київ, 270.

References:

1. Antoniuk, V.H. (1998). *Tradytsii ukrainskoi vokalnoi shkoly. Mykola Kondratiuk: naukove doslidzhennia*, Valentyna Heniivna Antoniuk [Traditions of Ukrainian vocal school. Mykola Kondratyuk: scientific research / Valentyna Heniivna Antoniuk]. Kyiv, Ukrainska ideia, 148. [in Ukrainian].
2. Amonashvyly, Sh.A. (1996). *Razmyshleniya o humannoi pedahohyke* [Reflections on humane pedagogy]. Moscow, 494. [in Russian].
3. Kan-Kalyk, V.A. (1979). *Osnovy professyonalnoho pedahohycheskoho obshcheniya* [Fundamentals of professional pedagogical communication]. Groznyi, 138. [in Russian].
4. Kan-Kalyk, V.A. (1990). *Pedahohycheskoe tvorchestvo* [Pedagogical creativity]. Moscow, Pedahohyka, 140. [in Russian].
5. Rudnytska, O.P. (2002). *Pedahohika: zahalna i mystetska* [Pedagogy general and art pedagogy] Kyiv, 270. [in Ukrainian].